

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2023—2026

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2023—2026 (SRR 2/2022 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 19.5.2022.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Niina Suutarinen, finansministeriet
- specialsakkunnig Ville Heinonen, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Ville Heinonen, undervisnings- och kulturministeriet
- specialsakkunnig Tuomas Helminen, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Ville Hänninen, social- och hälsovårdsministeriet
- ekonomidirektör Mikko Staff, social- och hälsovårdsministeriet
- direktör Eerik Tarnaala, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, ansvarsområdet för arbetarskydd
- jämställdhetsombudsman Jukka Maarianvaara, Jämställdhetsombudsmannens byrå
- byråchef Rainer Hiltunen, Diskrimineringsombudsmannens byrå
- enhetschef Eine Kela, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Norra Österbotten
- ekonomidirektör Johanna Sommarberg, UF-centret
- servicedirektör Hilikka Koukkunen, Nylands arbets- och näringsbyrå
- utvecklingschef Erja Lindberg, Finlands Kommunförbund.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- justitieministeriet
- Arbetshälsoinstitutet
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- STTK rf
- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- Företagarna i Finland rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I planen för de offentliga finanserna beräknas bruttonationalprodukten öka med 1,5 procent 2022 och 1,7 procent 2023. Planen för de offentliga finanserna har också nu utarbetats under exceptionella omständigheter, då den ekonomiska politiken efter coronakrisen påverkas av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Som en följd av sanktionerna mot Ryssland upphör Finlands utrikeshandel med Ryssland praktiskt taget helt, vilket minskar Finlands ekonomiska tillväxt mest inom exporten och industriproduktionen.

I planen för de offentliga finanserna konstateras det att regeringen i det allvarliga och avsevärt förändrade säkerhetspolitiska läget som berör hela Europa gör undantag i anslagsramarna. Nödvändiga utgiftsökningar med direkt anknytning till rikets försvar, gränssäkerhet och cybersäkerhet ska täckas utanför ramen. Också biståndet till Ukraina, hjälpen till ukrainare som flyr undan kriget och de direkta konsekvenser som krigsrelaterade sanktioner har för statens verksamhet täcks utanför ramen. Utanför ramen finansieras också sådana tidsbundna åtgärder under 2022 och 2023 som är nödvändiga med tanke på försörjningsberedskapen.

Våren 2021 uppställde regeringen i sin färdplan för stärkande av hållbarheten i de offentliga finanserna som mål att bromsa ökningen av skuldkvoten inom de offentliga finanserna vid mitten av 2020-talet samt höja sysselsättningsgraden till 75 procent i mitten av årtiondet och genom regeringens sysselsättningsåtgärder öka antalet sysselsatta med 80 000 personer före utgången av årtiondet. De viktigaste åtgärdshelheterna är slopandet av tilläggsdagarna inom utkomstskyddet för arbetslösa, den nordiska jobbsökningsmodellen, finansieringsreformen i anslutning till överföringen av arbets- och näringsstjänsterna till kommunerna, bestämmandet av arbetsvillkoret för utkomstskyddet för arbetslösa enligt inkomsten i euro samt utvidgandet av läroplikten.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet understöder åtgärderna för att öka sysselsättningen och konstaterar att åtgärderna för att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten har en synnerligen viktig roll när det gäller att stärka hållbarheten i de offentliga finanserna och att en höjning av sysselsättningsgraden är det viktigaste enskilda elementet i inkomstunderlaget i regeringsprogrammet. Utskottet betonar vikten av att trygga tillräckliga resurser vid beredningen och genomförandet av reformerna.

Främjande av sysselsättningen

För utgifter som föranleds av att kommunförsöken för främjande av sysselsättningen fortsätter ska det 2023—2024 överföras 2,1 miljoner euro till arbets- och näringsbyråernas omkostnader. Regeringen bereder en överföring av arbets- och näringsstjänsterna till kommunerna, och avsikten är att överföringen ska genomföras under 2024. De ekonomiska konsekvenserna av reformen inkluderas i planen för de offentliga finanserna efter det att en regeringsproposition i frågan har lämnats till riksdagen. Utskottet understöder att kommunförsöket fortsätter och anser det vara viktigt att man sörjer för tillräckliga resurser för försöket och att resurserna riktas på ett ändamålsenligt sätt.

Utlåtande AjUU 4/2022 rd

Ett engångsbelopp på 20 miljoner euro överförs från den offentliga arbetskrafts- och företagsservicen till finansieringen av projektet för digitalisering av arbets- och närings tjänster 2023—2024. Utskottet betonar betydelsen av ett högklassigt kundinformationssystem och anser att det för att främja matchningen är särskilt viktigt att stärka kundorienteringen. Med tanke på ibruktagandet av kundinformationssystemet är det viktigt att säkerställa tillräckliga resurser, genomföra tillräcklig och rättidig kommunikation och introduktion samt sörja för personalens ork särskilt under övergångsperioden i samband med att systemet införs.

Som en del av sysselsättningsåtgärderna görs de ändringar i lönesubventionen som EU:s regler om statligt stöd förutsätter. Användningen av lönesubventionen till 100 procent begränsas i fråga om de största sammanslutningarna som bedriver ekonomisk verksamhet, vilket minskar behovet av anslag för offentlig arbetskrafts- och företagsservice med 10 miljoner euro från och med 2023.

Anslag anvisas under det nya anslagsmomentet 32.30.55 för att främja sysselsättningen bland personer som fyllt 55 år. Från och med 2023 införs utbildning som omfattas av omställningsskyddet samt stöd för återgång till arbetet för personer som fyllt 55 år. Under momentet budgeteras dessutom de stöd som betalats för lönekostnaderna under tiden för kommunalt ordnat samhällsgaranterat arbete, vilket för närvarande är en del av utgifterna för lönesubvention. För de ovan nämnda ändamålen reserveras sammanlagt 58,5 miljoner euro 2023 och 2024, 60,6 miljoner euro 2025 och 62,8 miljoner euro 2026. Den ökning av utgifterna som börjar 2025 beror på att tilläggsdagarna faller bort, vilket stegvis ökar utgifterna för garanterat arbete 2025—2029. Utbildning som omfattas av omställningsskyddet (22 miljoner euro) finansieras av sysselsättningsfonden, vars inkomster har beaktats under inkomstmoment 12.32.99 under arbets- och näringsministeriets huvudtitel. Utskottet konstaterar att anslagsfördelningen för främjande av sysselsättningen bland personer som fyllt 55 år och den utbildning som omfattas av omställningsskyddet och som tas i bruk från och med 2023 samt stödet för återgång till arbetet hos dem som fyllt 55 år förlänger tiden i arbetslivet och skjuter upp alltför tidiga pensioneringar.

Avsikten är att den totalreform av lagen om främjande av integration som är under beredning ska träda i kraft samtidigt som reformen av arbets- och närings tjänsterna i slutet av 2024. I totalreformen föreslås för kommunerna nya uppgifter i syfte att främja integrationen av invandrare. Finansiering för dessa uppgifter har anvisats i planen för de offentliga finanserna 2023—2026. Tilläggsfinansiering riktas till exempel till ordnande av samhällsorientering, till väglednings- och rådgivningstjänster med låg tröskel, till sektorsövergripande verksamhet av typen kompetenscentrum och till bedömning av servicebehovet hos invandrarkvinnor som står utanför arbetskraften, särskilt de som sköter barn hemma, och hänvisning av dem till integrations- och sysselsättningsfrämjande tjänster. Tilläggsfinansiering har också anvisats för att förbättra ställningen för barn och unga som befinner sig i landet utan vårdnadshavare. Dessutom har finansiering reserverats för kostnaderna för att driva kundinformationssystemet för integrationstjänster för invandrare som står utanför arbetskraften och för sluttestning av deras språkkunskaper.

För tilläggförslagen i totalreformen av lagen om främjande av integration reserveras det 1,7 miljoner euro 2024 och 10,7 miljoner euro från och med 2025. Dessutom inkluderas finansieringen av väglednings- och rådgivningstjänsterna samt den sektorsövergripande verksamheten av typen kompetenscentrum (sammanlagt 4 miljoner euro per år) i finansieringen av totalreformen av lagen om främjande av integration efter att statsunderstödsfinansieringen upphört. Kommunerna

Utlåtande AjUU 4/2022 rd

har beviljats statsunderstöd för att utveckla och etablera vägledningen och rådgivningen med låg tröskel och den sektorsövergripande verksamheten av typen kompetenscentrum, och detta fortsätter med statsunderstöd fram till totalreformen av lagen om främjande av integration. I planen för de offentliga finanserna reserveras 2,5 miljoner euro, 7,12 miljoner euro och 14,7 miljoner euro för 2023—2026. Utskottet konstaterar att de åtgärder och tilläggsanslag i planen för de offentliga finanserna som särskilt ska främja arbetskraftsinvandring och påskynda tillståndsprocessen, integrationen och sysselsättningen för invandrare är av väsentlig betydelse för att uppnå en hög sysselsättningsgrad.

Slutligen påpekar utskottet att reformeringen av arbetslivet är en kritisk faktor vid genomförandet av planen för de offentliga finanserna. Bäst får man till stånd en kontinuerlig reform av arbetslivet och en utveckling som säkerställer konkurrenskraften, produktiviteten och innovationerna om man samtidigt sörjer för arbetsförmågan, arbetshälsan och kompetensen och tryggar främjandet av jämställdheten som en av hörnstenarna i det finländska arbetslivet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 12.5.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Aino-Kaisa Pekonen vänst
vice ordförande Katja Taimela sd
medlem Bella Forsgrén gröna
medlem Atte Kaleva saml
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Rami Lehto saf
medlem Niina Malm sd
medlem Jukka Mäkynen saf
medlem Anders Norrback sv
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Arto Satonen saml
medlem Riikka Slunga-Poutsalo saf
medlem Sofia Virta gröna
ersättare Jari Myllykoski vänst.

Sekreterare var

plenarråd Miika Suves.

Utlåtande AjUU 4/2022 rd Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Allmänt

Vid ramförhandlingarna förväntades regeringen komma med beslut om strukturella reformer, sysselsättningsåtgärder och reformer som stärker den ekonomiska tillväxten. Regeringen lät dock bli att göra detta. Regeringens passivitet är skadlig för Finlands ekonomi och främjandet av sysselsättningen.

Coronapandemin har haft en betydande inverkan på den ekonomiska tillväxten och sysselsättningsläget. Det förändrade världspolitiska läget och Rysslands brutala anfallskrig mot Ukraina påverkar även de ekonomiska utsikterna. Utsikterna är osäkra.

I fråga om flera näringar har det tillämpats kraftiga begränsningsåtgärder, vilket har ökat permitteringarna och uppsägningarna. En ny tillväxt förutsätter målinriktad politik och reformer av regeringen, genom vilka sysselsättningsgraden höjs till den nordiska nivån.

Regeringen har inte skapat någon trovärdig bild genom vilken den ekonomiska tillväxten kunde påskyndas och nya arbetsplatser skapas. Utmaningarna kvarstår: vår befolkning åldras och de åldersrelaterade utgifterna fortsätter att öka.

Riktlinjer för främjande av sysselsättningen

Allmänt taget kan det konstateras att regeringens riktlinjer för främjande av sysselsättningen förblir långt ifrån de mål som regeringen själv satt upp. Regeringen har ingen trovärdig vision om hur nya arbetsplatser skapas i Finland.

Om riktningen inte kan vändas, står vi inför skuldsättning och utarmning. Vi kan inte acceptera att statsminister Marins regering gång på gång misslyckas med att genomföra verkliga arbetsmarknadsreformer.

Samlingspartiet har i varje alternativ budget under denna valperiod föreslagit betydande sysselsättningsreformer för att höja sysselsättningsgraden i Finland. Samlingspartiet vill säkerställa att Finland är ett välfärdssamhälle även i framtiden.

Samlingspartiets utskottsgrupp betonar att man kan skapa nya arbetstillfällen genom ökade lokala avtal. I samband med främjandet av lokala avtal effektiviseras övervakningen av att minimivillkoren iakttas. Personalens ställning och möjligheter att påverka på arbetsplatserna förbättras genom lagstiftningsreformer. Förhandlingsramen måste vara balanserad.

Att arbeta måste alltid vara lönsammare än att leva på sociala förmåner. Samlingspartiet vill gradera det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa så att utkomstskyddet i början av arbetslösheten är bättre än för närvarande, varefter stödbeloppet sjunker antingen jämnt eller steg-

Utlåtande AjUU 4/2022 rd

Avvikande mening 1

vis om arbetslösheten drar ut på tiden. Upp till 60 procent av arbetslöshetsperioderna upphör under de tre första månaderna. Förbättringen av stödet under de första stödmånaderna förbättrar omställningsskyddet och stöder arbetskraftsflödet och därigenom i förlängningen produktiviteten. Graderingen av stödet har enligt enkäter stöd hos majoriteten av finländarna.

Den sociala tryggheten ska reformeras så att bidragsfällor undanröjs. I vårt nuvarande system finns det bidragsfällor både i utkomststödet och i det allmänna bostadsbidraget.

Samlingspartiets utskottsgrupp understöder regeringens mål att öka arbetskraftsinvandringen. Regeringen har tagit små steg framåt för att uppnå detta mål.

Regeringens metoder är dock fortfarande blygsamma. Samlingspartiet har föreslagit att det skapas ett certifikat för rättvis arbetsgivare för företag som utlovar ett snabbt tillståndsförfarande på två veckor för arbetstagare från utlandet. Det företag som får certifikatet förbinder sig att göra egenkontroller och rapportera. Administrationen av arbetstillstånd måste automatiseras och digitaliseras.

Överföring av arbets- och näringstjänsterna till kommunerna

Samlingspartiets utskottsgrupp anser det vara värt att understöda att kommunerna i fortsättningen i allt högre grad ansvarar för tjänsterna för skötseln av sysselsättningen. Samtidigt som regeringen bereder en överföring av arbets- och näringstjänsterna till kommunerna har regeringen överfört tjänsterna för de allra mest svårssysselsatta till de välfärdsområden som ska inrättas.

Syftet är alltså att effektivisera sysselsättningstjänsterna uttryckligen för de klientgrupper som har svårast att hitta jobb. Dessa är ofta personer som också behöver andra tjänster, såsom social- och hälsovårdstjänster, för att stärka sin arbetsförmåga.

Enbart genom att överföra arbets- och näringstjänsterna till kommunerna kan man inte höja sysselsättningsgraden tillräckligt. Denna reform skapar inte heller nya arbetstillfällen eller förutsättningar för tillväxt.

Avslutningsvis

Samlingspartiets utskottsgrupp betonar att enbart mål inte räcker; det behövs beslut för att höja sysselsättningsgraden. En höjning av sysselsättningsgraden är en förutsättning för ekonomisk tillväxt och för en hållbar finansiering av välfärdssamhället. Vi måste också se till att Finland i framtiden är ett lockande land att investera i. Vi behöver mer kapital och innovationer för att skapa ny tillväxt.

Regeringens sysselsättningspolitik kan beskrivas som oambitiös. Det är inte i Finlands eller finländarnas intresse. Det är också motsägelsefullt att regeringen genom sina beslut inte kommer att nå de mål som den ställt upp.

Utlåtande AjUU 4/2022 rd
Avvikande mening 1

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 12.5.2022

Arto Satonen saml

Atte Kaleva saml

Utlåtande AjUU 4/2022 rd Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

Allmänt

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att det är oroväckande att obalansen i de offentliga finanserna fortsätter och blir allt värre, vilket flera sakkunniga har påpekat i sina yttranden. Coronakrisen har utan tvekan haft negativa konsekvenser för Finlands ekonomi. Det är dock tvivelaktigt att regeringen har använt coronakrisen som en ursäkt för att inte behöva föra en ansvarsfull ekonomisk politik. Man har inte inlett saneringen av de offentliga finanserna, och den strukturella obalansen mellan utgifter och inkomster kommer att öka under de kommande åren. Enligt finansministeriets prognos kommer underskottet i de offentliga finanserna att förbli stort och skuldkvoten fortsätta att växa under det här decenniet. Regeringen kommer alltså inte att nå sitt mål att bryta den offentliga skuldkvoten.

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser det vara viktigt att sysselsättningsgraden kan höjas ytterligare. Genom de åtgärder som regeringen beslutat om eftersträvas alltså ytterligare 80 000 sysselsatta. Man har bland annat beslutat om åtgärder för att slopa tilläggsdagarna inom utkomstskyddet för arbetslösa, införa den så kallade nordiska jobbsökningsmodellen, genomföra en finansieringsreform i anslutning till överföringen av arbets- och näringsstjänsterna till kommunerna och utvidga läroplikten. Sannfinländarnas utskottsgrupp delar Företagarna i Finlands åsikt att dessa åtgärder inte kommer att leda till 80 000 nya sysselsatta, utan att en del av de åtgärder som vidtagits och deras kalkylerade sysselsättningseffekter är klart överskattade. Enligt Företagarna i Finland kan åtgärderna utifrån en positiv bedömning beräknas skapa cirka 40—45 000 nya kalkylerade jobb, vilket betyder att det fortfarande behövs beslut om strukturella reformer för att nå upp till ytterligare 40 000 sysselsatta. Regeringen har inte fattat de beslut om lokala avtal och om reformer av det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa och den sociala tryggheten som hade varit väsentliga med tanke på sysselsättningen. I den rådande situationen bör man i stället för att föra en stimulerande efterfrågepolitik genomföra strukturella reformer som ökar antalet arbetade timmar inom den öppna sektorn och höjer produktiviteten. Ett centralt reformbehov är att reformera den sociala tryggheten så att den faktiskt sporrar till arbete.

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att social- och hälsovårdsreformens konsekvenser för de offentliga finanserna är särskilt oroväckande. Syftet med reformen var att öka produktiviteten och åstadkomma besparingar. Detta kommer dock inte att ske, och reformen kommer inte att minska hållbarhetsunderskottet i de offentliga finanserna. Enligt Företagarna i Finland har regeringen inte kommit med några som helst faktiska metoder för att bromsa kostnadsökningen. Budgetrestriktionen för välfärdsområdena är nominellt bindande, och staten har i själva verket förbundit sig att skjuta till mer medel för kostnaderna. Sannfinländarnas utskottsgrupp påpekar att det bland annat inte har varit möjligt att ge några exakta uppskattningar av kostnaderna för löneharmoniseringen och ändringarna i informationssystemen. Flera av välfärdsområdena har bedömt att finansieringen inte räcker till för dessa kostnader.

Utlåtande AjUU 4/2022 rd
Avvikande mening 2

Det finns ändå en strukturell obalans mellan utgifter och inkomster i de offentliga finanserna. Därför behöver man noggrant gå igenom utgiftsstrukturen och utgiftsnivån inom de offentliga finanserna och genuint koncentrera sig på att trygga de kärnuppgifter som är viktiga för att välfärdsstaten ska kunna bevaras. Det är inte motiverat att finansiera andra utgifter, åtminstone inte på nuvarande nivå. Nedsänkningar är att vänta, särskilt inom kommunsektorn, eftersom en ny nedsänkning på 43 miljoner euro riktas mot statsandelen för kommunal basservice 2023, som en del av de besparingar på totalt 370 miljoner euro som regeringen kom överens om redan vid ramförhandlingarna 2021, och eftersom statsandelen för lagstadgad basservice permanent minskas med 33 miljoner euro från och med 2024.

Sannfinländarnas utskottsgrupp fäster också uppmärksamhet vid inflationen och i synnerhet de stigande bränslepriserna. De ökade kostnaderna för mobilitet kan försämra lönsamheten för arbete särskilt utanför stora städer avsevärt och redan i sig skapa problem med bidragsfällor genom att det inte lönar sig att ta emot arbete, eftersom kostnaderna för arbetsresor är så stora. Detta medför problem för såväl företagsverksamheten i regionerna som kommunerna, om personer i arbetsför ålder i allt snabbare takt flyttar från mindre kommuner till städerna. En betydande del av bränslepriset är skatt. Regeringen bör vidta åtgärder för att sänka kostnaderna för mobilitet till exempel genom tillfälliga skattesänkningar, så att trycket på löneökningar kan minskas och Finlands konkurrenskraft inte försämras ytterligare. Bränslepriserna har också stor betydelse för företagens lönsamhet i form av transportkostnader. Regeringen behöver nu skyndsamt vidta effektiva åtgärder för att förhindra en inflationsspiral och för att öka löntagarnas köpkraft.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 12.5.2022

Rami Lehto saf
Riikka Slunga-Poutsalo saf
Jukka Mäkyinen saf